

Aan de leden van de gemeenteraad.

Raadsinformatiebrief 129

Helmond, 25 september 2019

Zaaknummer: 50098847

Onderwerp: Advies aan de raad over het Right to Challenge

Geachte leden van de gemeenteraad,

In januari ontving uw raad een verzoek van het Netwerk Right to Challenge om de mogelijkheden te bekijken het Right to Challenge in Helmond te implementeren.

Het Netwerk Right to Challenge wil gemeenten stimuleren om aan de slag te gaan met het Right to Challenge. Daartoe heeft zij een Routeplanner Right to Challenge ontwikkeld en per brief van 12 januari 2019 aan de gemeenteraad toegestuurd. Deze Routeplanner is door het Netwerk Right to Challenge, de VNG, het Ministerie BZK en diverse gemeenten tot stand gekomen in het kader van het landelijke programma 'Democratie in Actie'. In de brief aan uw raad verzoekt het Netwerk Right to Challenge:

1. De Routeplanner te laten verspreiden binnen de gemeente en
2. Verneemt zij graag of en hoe de gemeente verder aan de slag gaat met Right to Challenge.

In de gemeenteraad van 5 februari is gevraagd deze brief te agenderen voor de commissie. De brief is voor advies in handen gesteld van het college.

Wat is het Right to Challenge?

Het Right to Challenge is letterlijk 'het recht om de overheid uit te dagen'. Het gaat om initiatieven waarbij inwoners vanuit een buurt of wijk een bepaalde taak of dienst zelf willen oppakken omdat zij denken dit beter te kunnen dan de gemeente. Denk bij de uitvoering van die taak niet alleen aan vrijwillige inzet maar ook aan betaalde uitvoering. Een voorwaarde is, dat het gemeentelijke budget voor de taak of dienst, beschikbaar is voor het initiatief.

Het Right to Challenge is een concept dat is overgewaaid uit Engeland en maakt daar integraal onderdeel uit van een systeem van buurrechten die in de wet zijn beschreven. In Nederland heeft dit recht (nog) geen wettelijke grondslag. Voorbeelden van initiatieven zijn:

- dagbesteding voor ouderen (zelforganisatie),
- beheer en gebruik maatschappelijk vastgoed (buurthuizen, sporthallen, sportvelden etc.),
- opzetten zorgcoöperaties,
- beheer en onderhoud van groen en straten, planvorming voor de inrichting van de openbare ruimte,
- bevordering buurtparticipatie (organisatie evenementen en voorzieningen) en buurtondersteuning, energietransitie in een wijk

Afbakening, wat is het Right to Challenge niet?

Het Right to Challenge is niet van toepassing op taken die exclusief zijn voorbehouden aan de overheid, zoals strafvervolgning, het werk van hulpdiensten of de uitgifte van paspoorten, rijbewijzen etcetera.

Het Right to Challenge is niet hetzelfde als burgerinitiatieven die gericht zijn op het oppakken van gemeentelijke taken of diensten in de vrijwillige sfeer, bovenop de uitvoering door of namens de gemeente.

Recente landelijke ontwikkelingen

De Minister van BZK heeft aangegeven vanuit het samenwerkingsprogramma 'Democratie in Actie' een extra impuls te willen geven aan het betrekken van inwoners bij vraagstukken die raken aan hun directe leefomgeving, onder meer door de inzet op het Right to Challenge. In de Rijksbegroting voor 2020 heeft de Minister van BZK de ambitie uitgesproken het aantal gemeenten dat deelneemt aan het Right to Challenge te willen verdubbelen. Tevens gaat de Minister kijken naar mogelijkheden om het Right to Challenge te verankeren, met behoud van ruimte voor lokale invulling.

Naast het Right to Challenge is ook het recht op overname (Right to bid) in steeds meer gemeenten in opkomst. Het valt in dezelfde categorie buurtrechten en kan bij de ontwikkeling van het Right to Challenge worden meegenomen.

Ervaringen met het Right to Challenge in Nederland

Er zijn inmiddels enkele tientallen gemeenten in Nederland die met het Right to Challenge aan de slag zijn gegaan. Uit de ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan en een onderzoek door de Universiteit van Leiden (in opdracht van de minister BZK) komen een aantal onderwerpen naar voren die aandacht vragen bij de toepassing van het Right to Challenge:

- toegang tot het politieke bestuur en ambtelijke medewerking,
- eerlijke concurrentie versus maatschappelijke of sociale meerwaarde
- de 'timing' van het initiatief in relatie tot een inkoopproces of lopende opdracht
- de onbekendheid van burgers met het aanbestedingsrecht en –praktijk
- wettelijke eisen waaraan het initiatief moet voldoen (veiligheid, voorkomen overlast, eisen aan transparantie, motivering en rechtsbescherming)
- aansprakelijkheidsrisico's
- de democratische legitimiteit van initiatieven

Advies college

Binnen het domein van burger- of inwonerparticipatie kennen we de participatieladder. Deze ladder beschrijft de verschillende stappen van burgerparticipatie, van informeren tot meebeslissen. Het Right to Challenge gaat nog een stapje verder, waarbij de overheid terugtreedt en alleen nog faciliteert op taken die ze anders zelf zou (laten) uitvoeren. Het Right to Challenge is niet alleen aan de orde op momenten dat planontwikkelings- en besluitvormingsmomenten voorzien zijn. Het kan op elk willekeurig moment voorkomen en is gestuurd vanuit de behoefte in de maatschappij.

Helmond heeft vigerend participatiebeleid. Dit beleid dateert uit 2008 en is in 2011 geëvalueerd. Het Right to Challenge is niet opgenomen in het huidige participatiebeleid.

Met de komst van de Omgevingswet zullen we ook het participatiebeleid tegen het licht houden.

Participatie is niet voorbehouden aan het fysieke domein. Ook in het sociale domein is participatie aan de orde en kan het Right to Challenge van toepassing zijn. Dat betekent dat het participatiebeleid breed in de organisatie en met het college en de raad opgepakt en afgestemd moet worden.

Wij stellen voor het Right to Challenge te betrekken bij het participatiebeleid als onderdeel van de implementatie van de Omgevingswet. Mocht uw raad besluiten het Right to Challenge toe te willen passen in Helmond, dan zullen daarvoor randvoorwaarden uitgewerkt worden, rekening houdend met de aandachtspunten en ervaringen die bovenstaand zijn beschreven.

Proces en planning

De start van het onderdeel participatie binnen de implementatie van de omgevingswet, inclusief het Right to Challenge, is voorzien eind 2019. Besluitvorming in de raad over dit onderdeel zal medio 2020 plaatsvinden. De raad wordt hier tussentijds ook opiniërend bij betrokken.

Bijlagen

- Vraag Netwerk Right to Challenge - Routeplanner Right to Challenge

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Helmond
mevr. P.J.M.G. Blanksma-van den Heuvel
de burgemeester

mr. drs. A.P.M. ter Voert
de secretaris